

67 E pluribus unum

Penn(sylvania) Station, New York. Wie na een vlucht van acht uur zich per trein naar Midtown Manhattan spoedt, stapt uit in het drukste verkeerspuntknooppunt van Amerika, oud, smerig, chaotisch. Ben je daarvan bekomen en wurm je je in de mensenmassa over uitgesleten traptreden naar de uitgang 8th Avenue, dan dondert New York

over je heen. Wolkenkrabbers verbergen grotendeels de blauwe lucht, er is een kakafonie aan geluiden – van (toeterende) auto's, vooral gele taxi's, van airco's (realiseer je je later), die dag en nacht een doffe dreun over de stad verspreiden. Je ziet mensen, mensen, mensen. Het is – alleen al door het verschil in snelheid waarmee ze zich verplaatsen – niet moeilijk om daarin twee grote stromen te onderscheiden: werkende New Yorkers en toeristen. Allemaal op weg, steeds op weg – rusteloos, zo lijkt het. En waar zijn toch de oudere inwoners van de grote steden in Amerika? We zagen ze niet.

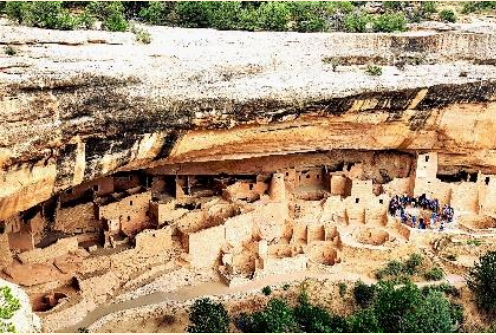
We waren met zes: onze kleinzonen Jesper en Lennart, hun ouders (en dus onze kinderen) Robert en Jente, Louise en ik. Ja natuurlijk, Martijn was er ook – in zes harten trok hij met ons mee. We hadden een geweldige klus geklaard. Op 14 mei waren we met meer dan 90 mensen bijeen – verenigd rond Martijn, rond het toen gepresenteerde boek *Martijn Kroniek van een Asperger 1970-2014*. Nadien lieten zovelen ons blijken hoe ze geraakt waren door de inhoud van het boek. Reacties die onze harten vulden. We heronden de rust en zo konden we Zwolle achter ons laten. In New York begon een unieke reis van bijna vier weken, een uniek samenzijn als familie.

We deden drie dagen Washington aan, brachten een dag door op en rond de National Mall met zijn indrukwekkende momenten en musea. We hadden een rondleiding door het Capitool, die begon met een film – *E pluribus unum, Uit velen een*. Ik moest steeds weer denken: *Uit velen een* – zou Trump deze film ooit gezien hebben? We wandelden naar Arlington National Cemetery met z'n meer dan 400.000 graven. We stonden stil bij die in steen gebeitelde woorden van John F. Kennedy: "*And so, my fellow Americans: ask not what your country can do for you; ask what you can do for your country. My fellow citizens of the world: ask not what America will do for you, but what together we can do for the freedom of man.*"¹

Ik zou duizenden woorden kunnen schrijven over onze zwerftocht door de overwelddigende Nationale Parken.² We vertoefden zowel 57 meter onder de zeespiegel als 3.300 meter erboven, we bezochten helderblauwe meren en trokken door de woestijn; soms was het 17°, soms 45°, we zagen de meest fantastische natuur. We verbleven in miljoenensteden, maar zagen ook hoe mensen eenzaam in oneindig land woonden, tientallen kilometers verwijderd van de 'bewoonde wereld'. In alle opzichten een land vol ongekende tegenstellingen. Hoezo, *Uit velen een*?

Naar één kleine plek in die oneindige wereld wil ik je graag meenemen. Glossy reisbrochures melden er niet veel over en het is zeker niet het drukste toeristische oord in Amerika. De Nederlandse Wikipedia besteedt er slechts tien regels aan. Maar wie

via ladders en trappen is afgedaald in de spelonk *Cliff Palace*, de gave restanten van de grootste verzameling *cliff dwellings* in *Mesa Verde*, zal het levenslang niet meer vergeten.³ De klifwoningen zijn gebouwd door Anasazi-indianen, de waarschijnlijke voorgangers van de Pueblo. Zij leefden daar van AD 600 tot circa 1300. Zevenhonderd jaar later zijn er nog steeds alleen maar raadsels: hoe en

waarom bouwden ze deze woningen zo? Onze jongste kleinzoon (12) schreef daarover – en ook in zijn woorden klinkt de verwondering door die hij en zijn vier jaar oudere broer voelden: “Het is een steile klim van wel tien verdiepingen naar beneden. Toen we beneden waren kregen we uitleg over verschillende dingen en we vroegen ons af waar de Anasazi naar toe waren gegaan en waarom ze dat hadden gedaan?”

Eén ding is géén raadsel. De Anasazi leren ons met deze klifwoningen een levensles. De rangers die de bezoekers rondleiden laten niet na daarover met groot ontzag te spreken: De Anasazi hadden alleen maar stenen gereedschap. *De meer dan 600 klifwoningen in Mesa Verde, ze konden alleen maar gebouwd worden door de ongekende, gezamenlijke inzet van alle leden van de stam. E pluribus unum, Uit velen een.*

Amerika – een land vol ongekende tegenstellingen én zonder een verbindend verhaal. Met een president die – volgens 72% van de bevolking! – niet *verbindt* maar *verdeeldheid* zaait. Dat was duizend jaar geleden bij Cliff Palace anders. De echo van wat de Anasazi toen en daar tot stand brachten, klinkt 700 jaren later nog door in de woorden van Kennedy: *Ask not what your country can do for you; ask what you can do for your country.* Welke beschaving had/heeft een hoger humanitair niveau?

We kunnen met elkaar delen, ons voor elkaar inzetten, maar ook ieder voor zich leven. Loyaliteit en vertrouwen kun je opbouwen en organiseren. Dat bewijst de geschiedenis. Zoals ze ook bewijst dat egoïsme gevoed kan worden door een gebrek aan een sociale, humane structuur en cultuur. Soms - wist Machiavelli al - moet je als overheid mensen dwingen om goed te zijn. Daarom is de neoliberale wens om de rol van de overheid zoveel mogelijk terug te dringen een uiting van de afkeer om solidariteit te organiseren: ikke, ikke, en de rest kan stikken, de wereld een jungle.

We waren in Amerika toen in Charlottesville het extreemrechtse racistisch geweld losbarstte. We hoorden de woorden van Trump én de afkeer die daardoor werd opgeroepen. Obama publiceerde daarna twee tweets waarin hij Nelson Mandela citeerde: "Niemand wordt geboren met haat voor een persoon met een andere huidskleur, achtergrond of geloof. Een mens leert haten, en als we kunnen leren om te haten dan kunnen we ook leren om lief te hebben. Want liefde is een natuurlijker aspect voor de mens dan haar tegenpool." Miljoenen, ja miljoenen lezers betuigden hun instemming en deelden de boodschap.

Er is in de wereld een verlangen naar leiders die ons een kompas voor een humane wereld aanbieden: *E pluribus unum, Uit velen een.*

---

1. Kennedy, 20 januari 1961 – 33 seconden is genoeg; kijk en luister [hier](#)

2. Je kunt 100 foto's van de plaatsen en bijzondere plekken die wij bezochten [hier](#) zien. De foto's vergroten of verkleinen? Druk op Ctrl en scroll tegelijk met je muiswieltje.

3. Wil je meer van dat wonderlijke *Mesa Verde* weten, korte filmpjes zien? Klik [hier](#)

4. Lees [hier](#) meer over de woorden van Obama en wat hij losmaakte